

Základní škola Štěpánov, okres Olomouc, příspěvková organizace

Dolní 597, 783 13 Štěpánov

tel.: 587 571 044, 777 033 930

IČO 709 28 622

skola@zsstepanov.cz

ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ STRATEGIE

2023 – 2027

Štěpánov 2022

Obsah:

I.	Zdůvodnění potřeby školní preventivní strategie.....	3
II.	Popis současného stavu problematiky.....	6
	1. Charakteristika školy.....	6
	2. Začleňování problematiky prevence rizikového chování do práce školy.....	6
	Způsoby realizace.....	7
	Klíčové vyučovací oblasti.....	7
	Zaměření poradenských služeb.....	8
	3. Stav školy z hlediska výskytu rizikového chování.....	10
III.	Cíle školní preventivní strategie.....	12
	1. Dlouhodobé cíle.....	12
	2. Střednědobé cíle.....	12
	3. Krátkodobé cíle.....	13

I. Zdůvodnění potřeby školní preventivní strategie

Školní preventivní strategie vychází ze současného stavu prevence rizikového chování na naší škole a odpovídá na požadavky školské legislativy. Podpůrným prostředkem pro vytvoření této strategie je "Krajský plán primární prevence rizikového chování v Olomouckém kraji na léta 2023 - 2027".

Metodický pokyn MŠMT k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j.: 20 006/2007-51 z 16. 10. 2007 popisuje školní preventivní strategii takto:

- je dlouhodobým preventivním programem pro školy a školská zařízení,
- je součástí školního vzdělávacího programu, který vychází z příslušného rámcového vzdělávacího programu, popř. přílohou dosud platných osnov a učebních plánů,
- vychází z omezených časových, personálních a finančních investic se zaměřením na nejvyšší efektivitu,
- jasně definuje dlouhodobé a krátkodobé cíle,
- je naplánována tak, aby mohla být řádně uskutečňována,
- přizpůsobuje se kulturním, sociálním či politickým okolnostem i struktuře školy či specifické populaci jak v rámci školy, tak v jejím okolí, respektuje rozdíly ve školním prostředí,
- oddaluje, brání nebo snižuje výskyt sociálně patologických jevů,
- zvyšuje schopnost žáků a studentů činit informovaná a zodpovědná rozhodnutí,
- má dlouhotrvající výsledky,
- pojmenovává problémy z oblasti sociálně patologických jevů dle čl. 1, odst. 1 a případné další závislosti, včetně anaboličtva, dopingu, násilí a násilného chování, intolerance a antisemitismu,
- pomáhá zejména těm jedincům, kteří pocházejí z nejvíce ohrožených skupin (minoritám, cizincům, pacientům či dětem) při ochraně jejich lidských práv,
- podporuje zdravý životní styl, tj. harmonickou rovnováhu tělesných a duševních funkcí s pocitem spokojenosti, chuti do života, tělesného i duševního blaha (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa a pohybové aktivity),
- poskytuje podněty ke zpracování Minimálního preventivního programu.

Základním principem strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže ve školství je výchova žáků ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního chování a zachování integrity osobnosti. Jedná se o oblast zabývající se prevencí v oblastech uvedených níže s cílem zabránit výskytu rizikového chování v daných oblastech, nebo co nejvíce omezit škody

působené jejich výskytem mezi žáky.

Primární prevence rizikového chování u žáků je zaměřena na:

1. předcházení zejména následujícím rizikovým jevům v chování žáků:

- záškoláctví,
- násilí a šikaně,
- rasismu, xenofobie, intoleranci a antisemitismu,
- kriminalitě, delikvenci, vandalismu aj. formám násilného chování,
- užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky) a onemocnění HIV/AIDS a dalším infekčním nemocem souvisejících s užíváním návykových látek,
- závislosti na politickém a náboženském extremismu,
- netolismu (virtuální drogy) a patologickému hráčství (gambling).

2. rozpoznání a zajištění včasné intervence zejména v případech:

- domácího násilí,
- týrání a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání,
- ohrožování mravní výchovy mládeže,
- poruch příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie).

Nespecifická primární prevence zahrnuje veškeré aktivity podporující zdravý životní styl a osvojování pozitivního sociálního chování prostřednictvím smysluplného využívání a organizace volného času, například zájmové, sportovní a volnočasové aktivity a jiné programy, které vedou k dodržování určitých společenských pravidel, zdravého rozvoje osobnosti, k odpovědnosti za sebe a své jednání.

Specifická primární prevence zahrnuje aktivity a programy, které jsou zaměřeny specificky na předcházení a omezování výskytu jednotlivých forem rizikového chování žáků. Jedná se o:

- **všeobecnou prevenci**, která je zaměřena na širší populaci, aniž by byl dříve zjišťován rozsah problému nebo rizika,
- **selektivní prevenci**, která je zaměřena na žáky, u nichž lze předpokládat zvýšenou hrozbu rizikového chování,
- **indikovanou prevenci**, která je zaměřena na jednotlivce a skupiny, u nichž byl zaznamenán vyšší výskyt rizikových faktorů v oblasti chování, problematických vztahů v rodině, ve

škole nebo s vrstevníky.

Cílem působení v oblasti prevence rizikového chování je žák odpovědný za vlastní chování a způsob života v míře přiměřené jeho věku:

- s posílenou duševní odolností vůči stresu, negativním zážitkům a vlivům,
- schopný dělat samostatná (a pokud možno správná) rozhodnutí,
- s dovednostmi, které přirozeně zabraňují vzniku sociálně psychologických jevů,
- schopný řešit, případně schopný nalézt pomoc při řešení problémů,
- s vyhraněným negativním vztahem k návykovým látkám,
- podílející se na tvorbě prostředí a životních podmínek.

II. Popis současného stavu problematiky

1. Charakteristika školy

Základní škola Štěpánov patří mezi středně velké venkovské školy s 1. i 2. stupněm základní školy. Slouží k základnímu vzdělávání dětí obce Štěpánov a přilehlých obcí. V současné době má na 1. stupni 12 tříd, na 2. stupni 7 tříd. Kapacita školy je 600 míst, nyní se počet žáků pohybuje něco málo přes 300. Průměrný počet žáků ve třídách se pohybuje kolem 19. Snažíme se o udržení nižšího počtu žáků ve třídách, které umožňuje lépe aplikovat individuální přístup k žákům a podporuje vzájemné pozitivní vztahy. Každý rok se však potýkáme s možným slučováním tříd vzhledem k finanční situaci školy. V případě sloučení tříd, pak některé hodiny hlavních předmětů dělíme na dvě skupiny.

Ve škole se vyučuje podle „ŠVP“, pro který jsme na naší škole zvolili název: „Učíme se žít spolu“. Přáním všech pracovníků školy je, aby nedocházelo k porušování tohoto názvu, aby žáci získali nejen požadované znalosti a dovednosti, ale aby se také naučili společné řeči při akcích školy i na veřejnosti, dále respektovali a podíleli se na vzájemném respektu a pomoci.

2. Začleňování problematiky prevence rizikového chování do práce školy

Problematika rizikového chování je zpracována ve školním řádu, její řešení v sankčním řádu školy. Pedagogové jsou seznámeni s návody jak postupovat v různých situacích (např. při podezření na zneužívání návykových látek apod.) - viz krizové plány školy (aktuálně dle "Programu primární prevence ve školním roce 2022-2023).

Při výuce se jednotliví učitelé zaměřují nejen na vzdělávání žáků, ale i na chování žáků ve škole a na veřejnosti. Stále problematičtější se stává dodržování pravidel slušného chování. Obecně se zvyšuje tolerance k vulgaritě a agresivitě (vliv médií, zejména internet - nevykazuje žádnou formu kontroly). Po zkušenostech z minulých let víme, že je potřeba nedostatky řešit ve spolupráci s rodiči co nejdříve, protože jedině tak je možné najít efektivní řešení dané situace. K tomuto přispívají zavedené pravidelné konzultační hodiny učitelů pro rodiče a žáky. Ti mohou individuálně docházet za vyučujícími s cílem probrat možnosti nápravy nežádoucího chování žáka, případně si doplnit nebo procvičit učivo, kterému neporozuměli ve škole během výuky nebo byli nepřítomni. Bohužel tyto hodiny bývají často využívány až v krajním případě, kdy se žák snaží postoupit do dalšího ročníku.

Způsoby realizace:

Základní kompetence v rámci podpory zdraví a zdravého životního stylu:

- sociální - rozvíjení sociálních dovedností, které napomáhají efektivní orientaci v sociálních vztazích, odpovědnosti za chování a uvědomění si důsledků jednání,
- komunikační - v rámci komunikačních dovedností zvyšování schopnosti řešit problémy, konflikty, adekvátních reakcí na stres, neúspěch a kritiku,
- vytváření pozitivního sociálního klimatu - pocitů důvěry, bez nadměrného tlaku na výkon, zařazení do skupiny, práce ve skupině vrstevníků, vytvoření atmosféry pohody a klidu, bez strachu a nejistoty,
- formování postojů ke společensky akceptovaným hodnotám - pěstování právního vědomí, mravních a morálních hodnot, humanistického postoje apod.

Klíčové vyučovací oblasti:

- přírodovědná - biologie člověka, fyziologie, biologické a psychické účinky drog, chemické aspekty drog,
- výchova ke zdraví - zdravý životní styl, osobní a duševní hygiena, podmínky správné výživy, trávení volného času, apod.,
- společenskovední - proces socializace jedince, užší a širší společenské prostředí, jedinec ve vzájemné interakci se sociálním prostředím,
- výchova k občanství - postavení rodiny ve společnosti, vedení domácnosti, správná výživa, zdravý vývoj a příprava na život, formy komunikace, zvyšování sociálních kompetencí žáků, subjekty participující v oblasti drog atd.,
- sociálně právní - právní aspekty užívání drog, práva dítěte, význam a cíle reklamy apod.,
- sociální patologie - postoj společnosti k užívání drog, delikventní chování, kriminalita, xenofobie, šikanování, rasismus, netolismus apod.

Vyučovací předměty, ve kterých jsou nejčastěji frekventována výše zmíněná témata:

- Výchova ke zdraví,
- Výchova k občanství,
- Dějepis,
- Přírodopis/Přírodověda,

- Vlastivěda,
- Český jazyk/Literární výchova,
- Prvouka,
- Chemie,
- Tělesná výchova,
- Výtvarná výchova.

Zaměření poradenských služeb:

školní psycholog:

- individuální práce s žákem – psychologické poradenství, krizová intervence a psychologické vedení v období krize,
- zjišťování příčin školní neúspěšnosti,
- poradenství v oblasti volby povolání, zjišťování studijních předpokladů,
- práce s třídními kolektivy – podpora a rozvoj vazeb mezi spolužáky, zlepšování interpersonálních vztahů ve třídě, pomoc při adaptaci na nový třídní kolektiv,
- poradenství pro rodiče žáků,
- poradenství a metodické konzultace pro pedagogy.

speciální pedagog:

- vyhledávání a diagnostikování speciálních vzdělávacích potřeb žáků,
- individuální práce s žákem – speciálně pedagogické vzdělávací činnosti, činnosti reedukační, kompenzační, stimulační, intervenční,
- práce se skupinou žáků,
- zjišťování zralosti u předškolních žáků,
- konzultace s pedagogy zaměřené na přípravu a vytvoření individuálního vzdělávacího plánu pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami,
- příprava a průběžná úprava podmínek pro integraci žáků se zdravotním postižením ve škole.

výchovný poradce:

- shromažďuje informace o žácích s poruchami učení a chování, zprostředkovává vyšetření v PPP,

- stará se o integrované žáky – zajišťuje podklady pro vyšetření žáků, shromažďuje dokumenty, spolupracuje s třídními učiteli na vypracování IVP,
- komunikuje s PPP,
- stará se o vyšetření profesní orientace žáků 9. tříd.
- návštěva ÚP se žáky 9. tříd,
- zprostředkovává návštěvu zástupců SŠ v 9. třídách,
- v prosinci schůzka s rodiči žáků 9. ročníků, případně se zástupci SŠ,
- poskytuje rodičům i žákům konzultace dle potřeby,
- zpracovává přehledy o budoucím studiu žáků na SŠ už od 8. ročníku,
- zpracovává přihlášky žáků 5., 7. a 9. ročníku na SŠ.

metodik prevence:

- koordinace tvorby a kontrola realizace preventivního programu školy,
- koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci rizikových jevů,
- metodické vedení činnosti pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence,
- koordinace vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence,
- koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy v oblasti prevence,
- kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participace na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu rizikových jevů,
- vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření,
- zajištění a předávání odborných informací o problematice rizikových jevů, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogickým pracovníkům školy,
- vedení a průběžné aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence rizikových jevů,
- vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy rizikového chování; poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče.

ředitel školy:

- sledování efektivity prevence rizikového chování,
- vyvozování důsledků problémů v kontextu celé školy, případné personální a organizační opatření ke zlepšení vzájemného soužití ve škole,
- svolávání výchovných komisí za účasti rodičů, pedagogů, pracovníků orgánů péče o dítě, případně školního psychologa.

Ve škole jsou nainstalovány schránky důvěry (zvláště pro 1. a 2. st.) a schránka ŠPP (slouží pro potřeby zejména individuálních konzultací týkajících se primárně osobních problémů - řeší školní psycholog). Přípomínky žáků jsou vždy projednávány s třídními kolektivy, žáky nebo jednotlivými pracovníky školy, vždy ovšem po konzultaci s pracovníky ŠPP. Je vedena evidence o příspěvcích žáků do těchto schránek (u ředitele školy, případně ŠMP).

S problémovými žáky pracujeme ve spolupráci se Školním poradenským pracovištěm (ŠPP). ŠPP funguje na škole od září roku 2009. Vzniklo v rámci projektu RŠPP-VIP-II. (Rozvoj školních poradenských pracovišť – Vzdělání, Informace, Poradenství II.) a je spolufinancováno Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

ŠPP personálně zajišťuje vedení školy, školní psycholog, speciální pedagog, výchovný poradce a metodik prevence. Ti úzce spolupracují s ostatními speciálními pedagogy školy, třídními učiteli a dalšími pedagogickými pracovníky. ŠPP dále spolupracuje se školskými poradenskými zařízeními a dalšími institucemi.

3. Stav školy z hlediska rizikového chování

S ohledem na umístění školy na venkově se naši žáci nejčastěji setkávají s alkoholem a tabákovými výrobky, v poslední době pak mají přístup k marihuaně. Alkohol je brán téměř jako samozřejmost při trávení volného času (v 8. a 9. ročníku), svůj podíl viny mají dospělí, kteří svým chováním tolerují předčasné popíjení dětí a mladistvých. Žáci se tímto faktem netají. Konzumace alkoholu u žáků je také stále širší společností tolerována (ochota prodat alkohol nezletilému, byť v rozporu se zákonem apod.).

Z podkladů Školního poradenského pracoviště

- předmětem řešení výchovných komisí nejsou problémy spojené s užíváním návykových látek,
- nejčastěji se jedná o kázeňské přestupky - vulgarismy, netolerance, nepřipravenost žáka na vyučování, drobné krádeže, vandalismus, nedodržování postupu při omlouvání žáků z vyučování,
- nejvíce se na ŠPP obrací rodiče s problémy školního prospěchu a začlenění studenta do školního kolektivu,
- rovněž žáci, kteří vyhledají pomoc, přichází z velké části s problematikou vztahů ve třídě či v rodině,
- osvědčilo se zamezení vlivu internetu zavedením zákazu používání elektronických zařízení ve škole stanovené školním řádem,

- počet evidovaných dětí s SPU je průměrný a nevyžaduje zásadní změny ve výuce.

III. Cíle školní preventivní strategie

1. Dlouhodobé cíle

Mezi základní dlouhodobé cíle strategie primární prevence rizikového chování patří:

- systematická výchova ke zdravému životnímu stylu a podpora a rozvoj osobnostních a sociálních kompetencí žáků,
- vytvoření funkčního informačního systému mezi školou, rodiči a studenty,
- zvyšování kompetentnosti pedagogických pracovníků v oblasti preventivních aktivit.

2. Střednědobé cíle

Konkrétní střednědobé cíle vycházejí z dlouhodobého zaměření preventivní strategie školy a opírají se o výsledky šetření a reflexe z minulých let. Reflektují především nutnost vytvořit komplexní systém preventivních aktivit, který bude pružně reagovat na aktuální poptávku:

- vytvoření systému průběžného sledování konkrétních podmínek a situace ve škole z hlediska rizik výskytu rizikového chování a uplatňování různých forem a metod umožňujících včasné zachycení ohrožených dětí a mladistvých,
- zavedení pravidelné evaluace preventivních programů,
- finanční zabezpečení funkce školního metodika,
- rozšíření nabídky forem a metod působení na jednotlivce a skupiny studentů, zaměřeného na podporu rozvoje jejich osobnosti a sociálního chování,
- diferencované uplatňování preventivních aktivit a programů speciálně zaměřených na jednotlivé rizikové skupiny žáků,
- vytváření podmínek pro smysluplné využití volného času dětí a mládeže
- vytvoření systému finanční podpory školních preventivních aktivit,
- pravidelné zapojování do grantového systému prostřednictvím vlastních projektů,
- vytváření a distribuce metodických materiálů,
- prezentace školy prostřednictvím webových stránek a jiných informačních aktivit,
- informační a osvětová činnost pro rodiče v oblasti zdravého životního stylu,
- prevence rizikového chování formou dalšího vzdělávání žáků,
- systematické vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti preventivní výchovy, sociálně psychologických dovedností, metod vytváření pozitivních vztahů mezi žáky a řešení problémových situací,
- zařazení školní preventivní strategie a primárního programu školy do školních vzdělávacích programů.

3. Krátkodobé cíle

Krátkodobé cíle jsou součástí každým rokem aktualizovaného *Preventivního programu školy*, který umožňuje reagovat na aktuální problematiku a poptávku.

Mezi aktuální a klíčová témata patří zejména:

- zvýšit sebeuvědomění žáků,
- zaměřit se na prevenci kouření a užívání alkoholu,
- pokrýt oblast sexuální prevence a prevence násilí v partnerských vztazích,
- podporovat prevenci netolismu – podporovat efektivní trávení volného času,
- vést studenty k sebehodnocení,
- posilovat vzájemné pozitivní vztahy ve třídách,
- podporovat rozvoj pozitivní hodnotové orientace žáků,
- vést žáky k větší vzájemné toleranci,
- zachycení dětí z rizikového prostředí.

Mgr. Adriana Hejníčková (metodik prevence)

Ve Štěpánově dne 29. 8. 2022